

некіть до "модерністів".

У 1901 році Л.Українка просить у Гнатюка вислати список книг. Ймовірно, що це були видання "Видавничої спілки", і поетеса збиралася їх популяризувати в Російській імперії. У 1907 р. у Києві створюється товариство "Просвіта", для якого Л.Українка просить прислати книги, етнографічні матеріали тощо. Деталізація замовлення свідчить про повне довір'я письменниці до В.Гнатюка і його невичерпні організаторські здібності.

І нарешті, у 1908 р. Л.Українка звертається до В.Гнатюка як уповноваженого представника Наукового товариства ім. Т.Шевченка з пропозицією видати календар кобзарів Гончаренка і Скубія. Останнього вважає живою легендою. Посередником пропонується Ф.Колеска. Пропозиція підкріплюється ділом: до Львова йдуть 2 посилки з фонографічними матеріалами і текстами дум. Лист підписаний вже чоловічим прізвищем.

Листування свідчить, що В.Гнатюк безвідмовно виконував усі прохання Л.Українки, був її надійною опорою у вирішенні багатьох мистецьких питань і буденних проблем.

ІВАН ДЕНИСЮК

/ Інститут франкоznавства
Львівського університету
ім. І.Франка /

"НАРОДНІ ОПОВІДАННЯ ПРО ОПРИШКІВ"
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА І "КАМІННА ДУША" ГНАТА ХОТКЕВИЧА

Співпраця Володимира Гнатюка і Гната Хоткевича базувалась на їх обопільному прагненні "нашого гуцула й світові цілому показати". Довголітній дослідник Гуцульщини, Гнатюк спочатку був консультантом "степового гостя" Хоткевича, неофіта у місцевій говірці, який згодом інколи ставав і опонентом відомого фольклориста. Кожен з

них студіював і по-своєму осмислював гірське опришківство. Самостійно зібрані перекази-оповідки про це явище Хоткевич використовував у своїх художніх творах і мав намір видати їх теж окремо. Фундаментальний корпус матеріалів, що їх згromадив Гнатюк, - "Народні оповідання про опришків" /ХХІ том "Етнографічного збірника", Львів, 1910/ містить сліди співдії обох гуцулознавців: тут вміщений один переказ у записі Гната Хоткевича. Інший /про Дріштана/ супроводжується приміткою його ж.

"З оповідань, зібраних в отсій книжці, виходить повна, всестороння і незвичайно ярка характеристика опришків" - справедливо констатує упорядник тому. Це справді витоки численних художніх творів про карпатських народних месників. При вистежуванні генезису "Камінної душі" Хоткевича, його художньої концепції опришківства та творчої манери олітературення фольклору видання має першорядне значення беззідносно того, чи саме з нього /що дуже можливо/, чи з якихось інших криниць черпав автор згаданої повісті ті самі чи аналогічні мотиви й деталі.

Перш за все тут згуртовані майже всі ті нечисленні матеріали, що стосуються опришка Марусяка. У двох народних баладах про попадю, яка помандрувала за цим ватажком "чорних хлонців", у прозовому переказі "Марусяк і Параска Луценкова" таївся генотип глибоко психологічного сюжету про драматизм долі людських у крайніх, екстремальних ситуаціях, в сударах добра і зла. І нехай у повісті характери у більшій мірі детерміновані соціальними, психологічними та етичними чинниками в їх комплексі, проте саме з переказу про Марусяка та про інших опришків бере Хоткевич фактор рекрутччини й дезертирства з австрійського війська як вихід героя з безвихіді і вступ у нову безвихідність. Велеграннішого й філософічного, як у народник баладах, тлумачення під пером письменника набув образ "камінної душі".

Дещо вражала деяких дослідників Хоткевичової повісті /а влас-
тиво, це історико-романтичний і героїчно-трагічний роман/ своєрід-
ність інтерпретації опришківства - показ його деградації на піз-
нішій стадії. Але в збірці Гнатюка висловлений і народний погляд
на давніх ідейних опришків і сучасних - деградованих до простого
розвійництва. Тут є поділ на справжніх месників, і "хатніх" гра-
біжників /у Хоткевича близький епізод про те, як іде кум кума
грабувати/.

Зародки певних сюжетів, що їх знаходити міг Хоткевич у народ-
них новелах, автор "Камінної душі" старанно розбудовує за рахунок
домислів, заснованих зрештою на ґрунтовному знанні верховинського
побуту взагалі й опришківського зокрема, розумінні ментальності
гуцула. Так, ми бачимо, що образ Бідочі змонтований у Хоткевича з
матеріалів двох "гнатюківських" оповідок: "Бідочя з Конятина /на
Буковині/, що переховувала опришків, "та "Анниця Дмитрюкова й оп-
ришко Мішко Федюк"/ як опришок хотів задушити бабу, помітивши, що
вона пересушила гроші, і як не здійснив свого наміру через щедру
гостинність її/. Гостинність Хоткевичової Бідочі йде ще далі су-
того пригощання - художник створює колоритний характер хитрої й
досвідченої та ненаситної в коханні "дами" - агресивної старшої
жінки. Та й інші колоритні деталі Гнатюкового збірника пророста-
ють у розгорнені образи й сюжетні епізоди "Камінної душі". Усе
це надає творові особливого чару життєнаповненості.

МИКОЛА ТКАЧУК

/ Тернопільський педінститут/

ЖАНР РЕЦЕНЗІЇ У ТВОРЧІЙ СПАДШИНІ В.ГНАТЮКА

В.Гнатюк увійшов в історію української культури не тільки
як видатний вчений-фольклорист, але і як книговидавець, організатор